

Тема уроку: Назрівання Другої світової війни

Ключове питання:

Чи можна було уникнути Другої світової війни?

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Європейська військово-політична криза. Вісь «Рим – Берлін». Зовнішньо-політичні пріоритети провідних країн Європи у другій половині 1930-х рр. Утворення вогнищ війни на Далекому Сході, в Африці та Європі. Порушення умов Версальського договору і введення німецьких військ у Рейнську зону. Діяльність Ліги Націй в умовах військово-політичної кризи. Укладення союзу між Німеччиною та Італією.

Політика «умиротворення». «Мюнхен» і Карпатська Україна. Причини та цілі політики «умиротворення». «Аншлюс» Австрії. Судетська криза. Мюнхенська угода й розчленування Чехо-Словаччини. Український рух на Закарпатті. Карпатська Україна: від автономії до проголошення незалежності. Августин Волошин.

Німецько-радянські переговори й пакт Молотова-Ріббентропа. Німецькі територіальні претензії до Польщі та Литви. Територіальні претензії СРСР до Польщі, Румунії, Фінляндії, країн Балтії. Англо-франко-радянські переговори 1939 р. Німецько-радянський пакт про ненапад (пакт Молотова-Ріббентропа) і таємний додаток до нього: мотиви укладення, зміст і наслідки.

Мета уроку: ознайомити учнів з формуванням блоку агресивних держав «осі» Берлін – Рим – Токіо; витоками, проявами та наслідками політики умиротворення; причинами радянсько-німецького зближення (весна 1939 р.); провалом англо-франко-радянських переговорів (літо 1939 р.) та радянсько-німецьким пактом про ненапад і таємних протоколів до нього.

Опорні терміни: аншлюс, «вісь» Берлін – Рим – Токіо, Карпатська Україна, «Мюнхенська змова», політика умиротворення, пакт Молотова-Ріббентропа

ХІД УРОКУ

КРОК 1. РОБОТА З ВІЗУАЛЬНИМ РЯДОМ

Продемонструйте учням Фоторяд головної сторінки уроку. Попросіть їх на основі візуальних джерел визначити тему уроку. Після цього зачитайте вислів «Якщо результат війни можна було б передбачити, зупинились би всякі війни» і попросіть прокоментувати його. Оголосіть тему уроку «Назрівання Другої світової війни».

КРОК 2. РОБОТА ЗІ СТІКЕРАМИ

СТІКЕР 1 Утворення «осі» Берлін-Рим-Токіо

Продемонструйте учням плакат «Утворення «осі» Берлін – Рим – Токіо» та поясніть, що цей плакат тісно пов'язаний із темою уроку «Назрівання Другої світової війни».

Попросіть зробити припущення і дати відповіді на запитання:

- Лідерів яких країн зображено на плакаті?
- Що й з якою метою було створено за участі цих країн?
- Якими були наслідки цього політичного об'єднання?

- Вважається, що «вісь» Берлін – Рим – Токіо виникла на антикомуністичному ґрунті. У чому ж тоді полягала загроза з боку цих трьох держав для Заходу? Попросіть учнів ознайомитись з Матеріалами до стікера. Відкрийте інтерактивну карту та продемонструйте місця агресії Японії, Німеччини та Італії.

СТІКЕР 2 «Аншлюс Австрії». «Мюнхенська змова»

Поясніть, що утворення «осі» Берлін – Рим – Токіо сприяло розподілу сфер впливу країн-агресорів в Європі та Азії. В Європі це привело до аншлюсу Австрії 13 березня 1937 р. та підписання Мюнхенського пакту 29 вересня 1938 р.

Після ознайомлення з Матеріалами до стікера продемонструйте карикатуру «Аншлюс Австрії» та карикатуру «Мюнхенська змова».

- Що і кого зображено на карикатурах?
- Коли відбулися ці події?
- Поясніть задум автора карикатур щодо зображення подій саме у такий спосіб.
- Чим, на вашу думку, був аншлюс Австрії: «сімейною німецьким справою», як його називав Гітлер, чи окупацією?
- На що розраховували Англія і Франція, підписуючи Мюнхенський пакт, і як вплинула на ці розрахунки окупація Німеччиною Чехословаччини?
- Чому, на вашу думку, Велика Британія та Франція не зупинили Німеччину?

Продемонструйте на інтерактивній карті територію Австрії, яку було приєднано до Німеччини, та анексовані Німеччиною та іншими державами території Чехословаччини.

СТІКЕР 3 Проголошення Карпатської України

Ознайомте учнів зі змістом та Матеріалами стікера. Проведіть загальне обговорення за питаннями:

- Що спонуало уряд Чехо-Словаччини надати автономію Підкарпатській Русі?
- Чому, на вашу думку, Віденський арбітраж передав до складу Угорщини південно-західну частину Закарпаття?
- Чому саме Августин Волошин став «пробудником у тяжі часи національних утисків»?
- Визначте історичне значення проголошення самостійності Карпатської України.

СТІКЕР 4 Політика умиротворення

Попросіть учнів пояснити зміст карикатури із написом: «Бачиш, ми в безпеці поки мовчимо». Обговоріть причини та наслідки «політики умиротворення», використовуючи Матеріали до стікера.

Поясніть, що така «мовчазна» позиція привела до розчленування Чехословаччини та безпосередньо торкнулась українських земель.

СТІКЕР 5 «Українське питання напередодні Другої світової війни»

Попросіть учнів розглянути карикатуру «Я хотів би, щоб ви перестали читати цей фрагмент про Україну і Молдову», ознайомитись з Матеріалами до стікера та відповідати на запитання:

- Чому українське питання стало «клубком серйозних суперечностей» європейських держав напередодні Другої світової війни?
- Яка країна найбільше лобювала «українське питання» і чому?
- Поясніть задум автора карикатур щодо зображення події саме у такий спосіб.

Дійдіть висновку, що «українське питання» дало змогу Гітлеру приховати від Великої Британії та Франції справжній західний напрямок основного удару на початку Другої світової війни.

Після обговорення учні заповнюють схему в Робочому листку для учня.

СТІКЕР 6 **Англо-франко-радянські переговори 1939 р.**

Поясніть, що наростання агресії нацистської Німеччини засвідчило необхідність створення системи колективної безпеки в Європі. Тому правлячі кола Англії та Франції з березня 1939 р. почали переговори з СРСР з метою укладення договору про взаємодопомогу.

Використовуючи матеріали стікера «Англо-франко-радянські переговори» ознайомте учнів з етапами основних подій. Використовуючи інформацію кольорової схеми, попросіть з'ясувати, чому переговори між СРСР, Великою Британією і Францією про створення системи колективної безпеки в Європі закінчилися провалом?

СТІКЕР 7 **Пакт Молотова-Ріббентропа**

Поясніть, що складна гра між Й. Сталіним та А. Гітлером почалась ще наприкінці травня 1939 р. Між урядами Німеччини та СРСР відбувалися неодноразові контакти щодо укладання двосторонньої угоди. 15 серпня 1939 р. В.Молотов запропонував укласти пакт про ненапад між двома країнами. Від Лондона і Парижа ці контакти було приховано, так само як і Лондон, і Париж не афішували свої контакти з Німеччиною.

Запропонуйте учням однієї частини класу в парах переглянути зображення (фото і карикатури) та ознайомитись з інформацією Стікера 6, учням другої частини класу ознайомитись з Матеріалами до стікера.

Проведіть спільне обговорення.

- Яку мету ставив перед собою СРСР, підписуючи договір з Німеччиною?
- Про які спільні інтереси тоталітарних режимів Німеччини та СРСР свідчить договір?
- Які сфери інтересів Німеччини та СРСР передбачав секретний протокол?
- Які наслідки для Європи мав німецько-радянський договір?
- Чому СРСР протягом усього післявоєнного періоду категорично заперечував існування «секретного протоколу»?
- Чому, на вашу думку, на стікері об'єднано різні світлини?

Зверніть увагу учнів на фото справа та поясніть, що 28 вересня 1939 р. (після початку Другої світової війни) міністр зовнішніх справ Третього Рейху Й. Ріббентроп та народний комісар закордонних справ СРСР В. Молотов підписали Договір про дружбу та кордон, який доповнював укладений 23 серпня 1939 р. пакт Молотова-Ріббентропа про розподіл сфер впливу у Центральній-Східній Європі. Документ закріпив «дипломатичний шлюб за розрахунком» між двома диктаторами – Гітлером та Сталіним та визначив територіальний розподіл Польщі між країнами.

Поверніться до ключового питання «**Чи можна було уникнути Другої світової війни?**» і попросіть учнів аргументувати відповідь.

КРОК 3. РОБОТА З ОПОРНОЮ ТАБЛИЦЕЮ

На основі матеріалів таблиці виконайте **завдання 1** «Робочого листка для учня». Використовуючи хронологічну таблицю, виберіть події, які б свідчили про агресивні дії Німеччини, Італії та Японії.

КРОК 4. ШКОЛЯРІ ПРАЦЮЮТЬ З «РОБОЧИМ ЛИСТКОМ ДЛЯ УЧНЯ»**КРОК 5. ВИКОНАННЯ УЧНЯМИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ**